

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

4 decembrie 2014 *

„Trimitere preliminară — Concurență — Articolul 101 TFUE — Domeniu de aplicare material — Convenție colectivă de muncă — Dispoziție care prevede tarife minime pentru prestatorii de servicii independenți — Noțiunea «întreprindere» — Noțiunea «lucrător»”

În cauza C-413/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Gerechtshof te 's-Gravenhage (Țările de Jos), prin decizia din 9 iulie 2013, primită de Curte la 22 iulie 2013, în procedura

FNV Kunsten Informatie en Media

împotriva

Staat der Nederlanden,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano (raportor), președinte de cameră, domnii A. Borg Barthet și E. Levits, doamna M. Berger și domnul S. Rodin judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 18 iunie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru FNV Kunsten Informatie en Media, de R. Duk, avocat;
 - pentru guvernul olandez, de M. K. Bulterman și de J. Langer, în calitate de agenți;
 - pentru guvernul ceh, de M. Smolek, de J. Vlácil și de T. Müller, în calitate de agenți;
 - pentru Comisia Europeană, de F. Ronkes Agerbeek și de P. J. O. Van Nuffel, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 septembrie 2014,
- pronunță prezenta

* Limba de procedură: neerlandeza.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea domeniului de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între federația sindicală FNV Kunsten Informatie en Media (denumită în continuare „FNV”), o federație sindicală, pe de o parte, și Staat der Nederlanden, pe de altă parte, cu privire la temeinicia unui document de reflecție prin care Nederlandse Mededingingsautoriteit (Autoritatea în domeniul concurenței din Țările de Jos, denumită în continuare „NMa”) a subliniat că dispoziția unei convenții colective de muncă care prevede tarife minime pentru prestatorii de servicii independenți nu este exclusă din domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.

Cadrul juridic

- 3 Articolul 1 din Legea privind convențiile colective de muncă (Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst) prevede:

„1. Prin convenție colectivă de muncă se înțelege o convenție care se încheie între unul sau mai mulți angajatori sau una sau mai multe asociații cu capacitate juridică deplină ale angajatorilor și una sau mai multe asociații cu capacitate juridică deplină ale lucrătorilor și care reglementează în principal sau în mod exclusiv condițiile de muncă care trebuie respectate în cadrul contractelor de muncă.

2. Convenția colectivă poate să aibă ca obiect și contracte privind executarea unei lucrări materiale, precum și contracte de prestări servicii. Dispozițiile prezentei legi privind contractele de muncă, angajatorii și lucrătorii se aplică în acest caz *mutatis mutandis*.”

- 4 Articolul 6 alineatul 1 din Legea concurenței (Mededingingswet, denumită în continuare „Mw”), al cărui text corespunde celui al articolului 101 alineatul (1) TFUE, prevede:

„Sunt interzise orice acorduri între întreprinderi, orice decizii ale asociațiilor de întreprinderi și orice practici concertate care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței pe întreaga piață olandeză sau pe o parte a acesteia.”

- 5 Potrivit articolului 16 litera (a) din Mw:

„Articolul 6 alineatul 1 nu se aplică:

- a) unei convenții colective de muncă în sensul articolului 1 alineatul 1 din Legea privind convențiile colective de muncă.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 6 Astfel cum reiese din dosar, prestatorii independenți olandezi au dreptul de a se afilia în Țările de Jos la o asociație sindicală, patronală sau profesională. În consecință, potrivit Legii privind convențiile colective de muncă, federațiile patronale și organizațiile de lucrători pot încheia o convenție colectivă de muncă în numele și în contul nu numai al lucrătorilor, ci și al prestatorilor de servicii independenți care sunt membri ai acestor organizații.

- 7 În anii 2006 și 2007, FNV și asociația lucrătorilor Nederlandse toonkunstenaarsbond (Asociația muzicienilor din Țările de Jos), pe de o parte, și asociația angajatorilor Vereniging van Stichtingen Remplaçanten Nederlandse Orkesten (Uniunea fundațiilor pentru muzicanții supleanți din orchestrele din Țările de Jos), pe de altă parte, au încheiat o convenție colectivă de muncă pentru muzicanții supleanți din orchestre (denumiți în continuare „supleanții”).
- 8 Această convenție colectivă de muncă impunea printre altele tarife minime nu numai pentru supleanții angajați în cadrul unui contract de muncă (denumiți în continuare „supleanții salariați”), ci și pentru supleanții care își exercită activitatea în temeiul unui contract de prestări servicii și care nu sunt considerați „lucrători” în sensul convenției înseși (denumiți în continuare „supleanții independenți”).
- 9 În particular, anexa 5 la convenția colectivă de muncă menționată prevedea că supleanților independenți trebuie să li se plătească cel puțin tariful pentru repetiții și pentru concert negociat pentru supleanții salariați, majorat cu 16 %.
- 10 La 5 decembrie 2007, NMa a publicat un document de reflecție în care a constatat că dispozițiile unei convenții colective de muncă ce prevede tarife minime pentru supleanții independenți nu erau excluse din domeniul de aplicare al articolului 6 din Mw și al articolului 81 alineatul (1) CE, în sensul Hotărârii Albany (C-67/96, EU:C:1999:430). Astfel, potrivit NMa, natura juridică a unei convenții colective de muncă ce reglementează contracte de prestări servicii este modificată și aceasta dobândește caracteristicile unui acord interprofesional, întrucât este negociată din partea sindicală de o organizație care nu acționează, în această privință, ca asociație a lucrătorilor, ci ca asociație a unor independenți.
- 11 În urma acestei luări de poziție, asociația angajatorilor Vereniging van Stichtingen Remplaçanten Nederlandse Orkesten și asociația lucrătorilor Nederlandse toonkunstenaarsbond au denunțat convenția colectivă de muncă și au refuzat să încheie o nouă convenție care să includă o dispoziție referitoare la tarifele minime ale supleanților independenți.
- 12 FNV a formulat în fața Rechtbank Den Haag (Tribunalul din Haga) o acțiune prin care solicita, pe de o parte, constatarea faptului că dreptul concurenței olandez și cel al Uniunii nu se opun unei dispoziții prevăzute într-o convenție colectivă de muncă și care obligă angajatorul să respecte anumite tarife minime nu numai pentru supleanții salariați, ci și pentru supleanții independenți și, pe de altă parte, obligarea statului olandez să rectifice punctul de vedere exprimat de NMa în documentul de reflecție.
- 13 Fiind sesizată cu această acțiune, Rechtbank Den Haag a subliniat că o astfel de dispoziție nu îndeplinea una dintre cele două condiții cumulative care permit exceptarea de la aplicarea dreptului concurenței al Uniunii în sensul Hotărârilor Albany (EU:C:1999:430), Brentjens’ (C-115/97-C-117/97, EU:C:1999:434), Drijvende Bokken (C-219/97, EU:C:1999:437) și van der Woude (C-222/98, EU:C:2000:475). În opinia Rechtbank Den Haag, stabilirea unui tarif prevăzută de această dispoziție trebuie, în primul rând, să fie instituită în urma dialogului social al partenerilor și să fi fost încheiată în cadrul unei convenții colective între asociațiile angajatorilor și asociațiile lucrătorilor și, în al doilea rând, să contribuie direct la îmbunătățirea condițiilor de muncă ale lucrătorilor. În speță, dispoziția în cauză nu ar contribui direct la îmbunătățirea condițiilor de încadrare în muncă și de muncă ale lucrătorilor. Pentru acest motiv, Rechtbank Den Haag a respins cererile prezentate de FNV, chiar fără a verifica dacă este îndeplinită prima condiție impusă de această jurisprudență, referitoare la necesitatea ca, prin natura sa, dispoziția în cauză să fie instituită în urma dialogului social.
- 14 FNV a formulat o cale de atac împotriva acestei hotărâri în fața Gerechtshof te ’s-Gravenhage (Curtea de Apel din Haga), invocând un motiv unic, care privește aspectul dacă interdicția acordurilor restrictive de concurență, prevăzută la articolul 101 alineatul (1) TFUE, se aplică unei dispoziții a unei convenții colective de muncă ce prevede tarife minime pentru prestatorii de servicii independenți care efectuează în favoarea unui angajator aceeași activitate precum lucrătorii salariați ai acestui angajator.

- 15 În cadrul acestei acțiuni, deși a calificat în mod provizoriu supleanții independenți drept „titulari ai unei întreprinderi”, pentru motivul că veniturile lor depind de misiunile pe care le obțin în mod independent pe piața supleanților, că aceștia concurează cu alți supleanți și că efectuează investiții în instrumente de muzică, instanța menționată a subliniat totuși că soluționarea litigiului principal nu reieșea clar nici din tratat, nici din jurisprudența Curții.
- 16 În aceste condiții, Gerechtshof te 's-Gravenhage, a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Normele în materie de concurență ale dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că o dispoziție a unei convenții colective de muncă, încheiată între asociații ale angajatorilor și asociații ale lucrătorilor, potrivit căreia persoanele care desfășoară activități independente care efectuează în temeiul unui contract de prestări servicii aceeași muncă pentru un angajator precum lucrătorii care intră în domeniul de aplicare al convenției colective de muncă trebuie să primească un anumit tarif minim este exclusă din domeniul de aplicare al articolului 101 TFUE pentru motivul că această dispoziție este inclusă într-o convenție colectivă de muncă?
- 2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare: dispoziția menționată este exclusă din domeniul de aplicare al articolului 101 TFUE atunci când aceasta urmărește (de asemenea) îmbunătățirea condițiilor de muncă ale lucrătorilor care intră în domeniul de aplicare al convenției colective de muncă și prezintă importanță în această privință aspectul dacă aceste condiții de muncă sunt astfel îmbunătățite în mod direct sau doar în mod indirect?”

Cu privire la competența Curții

- 17 Cu titlu introductiv, trebuie să se verifice dacă Curtea este competentă să răspundă la întrebările adresate. Astfel, după cum a subliniat Gerechtshof te 's-Gravenhage în decizia sa de trimitere, acordul în discuție în litigiul principal privește o situație pur internă și nu are incidență asupra comerțului intracomunitar. În consecință, articolul 101 TFUE nu se aplică în litigiul principal.
- 18 În această privință, trebuie constatat că Curtea s-a declarat în mai multe rânduri competentă să statueze asupra cererilor de decizii preliminare referitoare la dispoziții de drept al Uniunii în cazuri în care situația de fapt din litigiul principal se situa în afara domeniului de aplicare directă a acestui drept, în măsura în care aplicabilitatea respectivelor dispoziții fusese determinată de dreptul național, care se conforma, în soluționarea unor situații pur interne, soluțiilor reținute de dreptul Uniunii. Astfel, în asemenea cazuri, potrivit unei jurisprudențe constante, există un interes cert al Uniunii Europene ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile sau noțiunile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, indiferent care ar fi condițiile în care acestea urmează să fie aplicate (Hotărârea Allianz Hungária Biztosító și alții, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 20).
- 19 În ceea ce privește prezenta cerere de decizie preliminară, este necesar să se arate că articolul 6 alineatul 1 din Mw reproduce conținutul esențial al articolului 101 alineatul (1) TFUE. În plus, rezultă din decizia de trimitere că legiuitorul olandez a înțeles în mod expres să armonizeze dreptul național al concurenței cu cel al Uniunii, intenționând ca articolul 6 alineatul 1 din Mw să primească o interpretare strict conformă cu cea a articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 20 În aceste condiții, trebuie să se concluzioneze că Curtea este competentă să răspundă întrebărilor adresate, chiar dacă articolul 101 alineatul (1) TFUE nu reglementează direct situația în discuție în litigiul principal.

Cu privire la întrebările preliminare

- 21 Prin intermediul celor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că o dispoziție a unei convenții colective de muncă ce prevede tarife minime pentru prestatorii de servicii independenți, afiliați la una dintre organizațiile de lucrători contractante, care efectuează în temeiul unui contract de prestări servicii aceeași activitate pentru un angajator precum lucrătorii salariați ai acestui angajator nu intră în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 22 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, deși anumite efecte restrictive asupra concurenței sunt inerente acordurilor colective încheiate între organizațiile reprezentative ale angajatorilor și cele ale lucrătorilor, obiectivele de politică socială urmărite prin astfel de acorduri ar fi compromise în mod serios dacă partenerii sociali ar fi supuși articolului 101 alineatul (1) TFUE în căutarea comună a unor măsuri menite să îmbunătățească condițiile de încadrare în muncă și de muncă (a se vedea Hotărârea Albany, EU:C:1999:430 punctul 59, Hotărârea International Transport Workers' Federation și Finnish Seamen's Union, C-438/05, EU:C:2007:772, punctul 49, precum și Hotărârea 3F/Comisia, C-319/07 P, EU:C:2009:435, punctul 50).
- 23 În acest sens, Curtea a decis că acordurile încheiate în cadrul unor negocieri colective între parteneri sociali în vederea atingerii unor astfel de obiective trebuie considerate, având în vedere natura și obiectul acestora, că se află în afara sferei de aplicare a articolului 101 alineatul (1) TFUE (a se vedea Hotărârea Albany, EU:C:1999:430 punctul 60, Hotărârea Brentjens, EU:C:1999:434, punctul 57, Hotărârea Drijvende Bokken, EU:C:1999:437, punctul 47, Hotărârea Pavlov și alții, C-180/98-C-184/98, EU:C:2000:428, punctul 67, Hotărârea van der Woude, EU:C:2000:475, punctul 22, precum și Hotărârea AG2R Prévoyance, C-437/09, EU:C:2011:112, punctul 29).
- 24 În cauza principală, acordul în discuție a fost încheiat între o organizație de angajatori și organizații de lucrători cu compunere mixtă, care au negociat, în conformitate cu dreptul intern, nu numai pentru supleanții salariați, ci și pentru supleanții independenți afiliați.
- 25 În consecință, trebuie să se examineze dacă natura și obiectul unui astfel de acord permit reînnoirea acestuia în cadrul respectivelor negocieri colective între partenerii sociali și justifică excluderea lui, în partea care privește tarifele minime pentru supleanții independenți, din domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 26 În ceea ce privește, în primul rând, natura acordului menționat, din constatările instanței de trimitere rezultă că acesta a fost încheiat sub forma unei convenții colective de muncă. Acest acord constituie totuși, în ceea ce privește tocmai dispoziția din anexa 5 la acesta privind tarifele minime menționate, rezultatul unei negocieri între o organizație a angajatorilor și organizații ale lucrătorilor reprezentative și pentru interesele supleanților independenți care furnizează prestații orchestrelor în temeiul unui contract de prestări servicii.
- 27 Or, este necesar să se constate în această privință că, deși efectuează aceeași activitate precum lucrătorii salariați, prestatorii precum supleanții în discuție în litigiul principal constituie în principiu „întreprinderi” în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, din moment ce își oferă serviciile în schimbul unei remunerații pe o piață determinată (Hotărârea Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas, C-1/12, EU:C:2013:127, punctele 36 și 37) și își exercită activitatea în calitate de operatori economici independenți în raport cu comitenții lor (a se vedea Hotărârea Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, EU:C:2006:784, punctul 45).

- 28 Reiese că, astfel cum au subliniat de asemenea avocatul general la punctul 32 din concluzii și NMa în documentul său de reflecție, în măsura în care o organizație reprezentativă a lucrătorilor face negocieri în numele și pe seama acestor prestatori de servicii independenți care sunt membri ai acesteia, ea nu acționează în calitatea sa de asociație sindicală și, așadar, de partener social, ci de fapt în calitate de asociere de întreprinderi.
- 29 Trebuie adăugat de asemenea că, deși tratatul are în vedere un dialog social, acesta nu prevede totuși nicio dispoziție care să încurajeze, precum articolele 153 TFUE și 155 TFUE și articolele 1 și 4 din Acordul privind politica socială (JO 1992, C 191, p. 91), prestatorii independenți să instituie un astfel de dialog cu angajatorii cărora le furnizează prestări de servicii în temeiul unui contract de prestări de servicii și deci să încheie acorduri colective cu acești angajatori în vederea îmbunătățirii propriilor condiții de încadrare în muncă și de muncă (a se vedea prin analogie Hotărârea Pavlov și alții, EU:C:2000:428, punctul 69).
- 30 În aceste condiții, rezultă că o dispoziție a unei convenții colective de muncă precum cea în discuție în litigiul principal, întrucât a fost încheiată de o organizație de lucrători în numele și pe seama prestatorilor de servicii independenți afiliați la aceasta, nu constituie rezultatul unei negocieri colective între parteneri sociali și nu poate fi exclusă, din cauza naturii sale, din domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 31 Această constatare nu ar putea să se opună însă ca o astfel de dispoziție a unei convenții colective de muncă să poată fi considerată de asemenea ca fiind rezultatul unui dialog social în ipoteza în care prestatorii de servicii menționați, în numele și pe seama cărora sindicatul a negociat, constituie în realitate „falși independenți”, și anume prestatori care se află într-o situație comparabilă cu cea a lucrătorilor.
- 32 Astfel, după cum au subliniat avocatul general la punctul 51 din concluzii și FNV, guvernul olandez și Comisia Europeană în ședință, nu este întotdeauna simplu să se determine, în economia actuală, statutul de întreprindere al anumitor prestatori independenți cum sunt supleanții în discuție în litigiul principal.
- 33 În ceea ce privește cauza principală, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, pe de o parte, un prestator de servicii poate să își piardă calitatea de operator economic independent și, așadar, de întreprindere atunci când nu își determină în mod autonom comportamentul pe piață, ci depinde integral de comitentul său, întrucât nu suportă niciunul dintre riscurile financiare și comerciale care rezultă din activitatea acestuia din urmă și acționează ca auxiliar integrat în întreprinderea comitentului menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, EU:C:2006:784, punctele 43 și 44).
- 34 Pe de altă parte, noțiunea „lucrător” în sensul dreptului Uniunii trebuie să fie ea însăși definită potrivit unor criterii obiective care caracterizează raportul de muncă, ținându-se cont de drepturile și de obligațiile persoanelor implicate. În această privință, potrivit unei jurisprudențe constante, caracteristica esențială a acestui raport o constituie împrejurarea că o persoană îndeplinește, într-o anumită perioadă, pentru o altă persoană și sub îndrumarea acesteia, prestații în schimbul cărora primește o remunerație (a se vedea Hotărârea N., C-46/12, EU:C:2013:97, punctul 40 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Haralambidis, C-270/13, EU:C:2014:2185, punctul 28).
- 35 În această perspectivă, Curtea a precizat deja că o calificare drept „prestator independent” potrivit dreptului național nu exclude necesitatea ca persoana respectivă să fie calificată drept „lucrător” în sensul dreptului Uniunii dacă independența sa nu este decât fictivă, disimulând astfel un raport de muncă veritabil (a se vedea în acest sens Hotărârea Allonby, C-256/01, EU:C:2004:18, punctul 71).

- 36 În consecință, statutul de „lucrător” în sensul dreptului Uniunii nu poate fi afectat de faptul că o persoană a fost angajată în calitate de prestator de servicii independent din punctul de vedere al dreptului național, pentru motive fiscale, administrative sau birocratice, în măsura în care această persoană acționează sub conducerea angajatorului său în ceea ce privește în special libertatea sa de a alege orarul, locul și conținutul muncii sale (a se vedea Hotărârea Allonby, EU:C:2004:18, punctul 72), nu participă la riscurile comerciale ale acestui angajator (Hotărârea Agegate, C-3/87, EU:C:1989:650, punctul 36) și face parte din întreprinderea angajatorului menționat în perioada raportului său de muncă, formând cu aceasta o unitate economică (a se vedea Hotărârea Becu și alții, C-22/98, EU:C:1999:419, punctul 26).
- 37 În lumina acestor principii, pentru a putea califica supleanții independenți în discuție în litigiul principal nu drept „lucrători” în sensul dreptului Uniunii, ci drept veritabile „întreprinderi” în sensul acestui drept, revine, în consecință, instanței de trimitere sarcina să verifice că, dincolo de natura juridică a contractului lor de prestări servicii, acești supleanți nu se regăsesc în condițiile indicate la punctele 33-36 din prezenta hotărâre și mai ales că nu se află într-o relație de subordonare cu orchestra respectivă în perioada raportului contractual, dispunând astfel de mai multă autonomie și flexibilitate decât lucrătorii care exercită aceeași activitate în ceea ce privește determinarea orarului, a locului și a modalităților de executare a misiunilor încredințate, și anume repetițiile și concertele.
- 38 În ceea ce privește, în al doilea rând, obiectul convenției colective de muncă în discuție în litigiul principal, trebuie constatat că analiza din perspectiva jurisprudenței amintite la punctele 22 și 23 din prezenta hotărâre este justificată, cu privire la acest aspect, numai în ipoteza în care instanța de trimitere nu ar trebui să califice supleanții în discuție în litigiul principal drept „întreprinderi”, ci drept „falși independenți”.
- 39 În aceste condiții, este necesar să se arate că regimul tarifelor minime instituit de dispoziția de la anexa 5 la convenția colectivă de muncă contribuie direct la îmbunătățirea condițiilor de încadrare în muncă și de muncă ale supleanților menționați, calificați drept „falși independenți”.
- 40 Astfel, un asemenea regim nu numai că asigură acestor prestatori o remunerație de bază mai ridicată în raport cu cea de care ar fi beneficiat în lipsa dispoziției menționate, ci, după cum a constatat instanța de trimitere, le permite de asemenea să contribuie la o asigurare de pensie corespunzătoare participării la regimul pensiilor prevăzute pentru lucrători, garantându-le în acest mod mijloacele necesare pentru a putea beneficia în viitor de un anumit nivel de pensie.
- 41 În consecință, în măsura în care stabilește tarife minime pentru prestatori de servicii care constituie „falși independenți”, o dispoziție a unei convenții colective de muncă nu poate fi supusă, din cauza naturii și a obiectului său, domeniului de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.
- 42 În lumina acestor considerații, este necesar, prin urmare, să se răspundă la întrebările adresate că dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că o dispoziție a unei convenții colective de muncă precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede tarife minime pentru prestatorii de servicii independenți, afiliați la una dintre organizațiile de lucrători contractante, ce efectuează în temeiul unui contract de prestări servicii aceeași activitate pentru un angajator precum lucrătorii salariați ai acestui angajator este exclusă din domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) numai dacă acești prestatori constituie „falși independenți”, și anume prestatori care se află într-o situație comparabilă cu cea a lucrătorilor menționați. Revine instanței de trimitere sarcina de a efectua o astfel de verificare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 43 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că o dispoziție a unei convenții colective de muncă precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede tarife minime pentru prestatorii de servicii independenți, afiliați la una dintre organizațiile de lucrători contractante, ce efectuează în temeiul unui contract de prestări servicii aceeași activitate pentru un angajator precum lucrătorii salariați ai acestui angajator este exclusă din domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE numai dacă acești prestatori constituie „falși independenți”, și anume prestatori care se află într-o situație comparabilă cu cea a lucrătorilor menționați. Revine instanței de trimitere sarcina de a efectua o astfel de verificare.

Semnături